

**Назва ТВП:** Налібоцкая пушча



© С. Левый

**Код:** BY048

**Геаграфічныя каардынаты:** 53° 54' N 26° 19' E

**Адміністрацыйная прыналежнасць:** Гродзенская вобласць: Іўеўскі раён, Навагрудскі раён, Мінская вобласць: Валожынскі раён, Стаўбцоўскі раён

**Плошча:** 80151 га

**Крытэрыі:** B2

**Нацыянальны прыродаахоўны статус:** Рэспубліканскі ландшафтны заказнік «Налібокскі»

**Міжнародны прыродаахоўны статус:** ТВП рэгіянальнага значэння, утворана ў 2010 годзе. Ключавая батанічная тэрыторыя

### **Агульнае апісанне:**

Тэрыторыя ТВП "Налібоцкая пушча" - адзіная цэласная тэрыторыя, размешчаная ў басейне Нёмана ў заходняй частцы цэнтральнай Беларусі, на якой практычна ў натуральным стане захаваліся лясныя масівы вялікай плошчы са спецыфічным прыродным комплексам. Гэта найболей буйны лясны масіў сярод нёманскіх лясоў. Размешчаны на мяжы двух геабатанічных падзон: дубова-цёмнахваёвых і грабава-дубова-цёмнахваёвых лясоў.

Тэрыторыя ахоплівае басейны правых прытокаў Нёмана - Бярэзіны і Усы да

Ашмянскіх град на поўначы, падножжы Мінскага ўзвышша на ўсходзе і Лідскай раўніны на захадзе. Тут налічваецца каля 20 малых рэк, самыя буйныя з якіх Заходняя Бярэзіна, Іслач і Уса.

Паўднёва-заходняя частка ўяўляе сабой шырокую, значна паніжаную, моцна забалочаную раўніну, пераходзячую на паўднёвым захадзе ў балотны масіў.

Прырода заказніка адрозніваецца выключнай прыгажосцю і маляўнічасцю натуральных ландшафтаў, высокай лясістасцю (каля 80 %) і нізкай сельскагаспадарчай засвоенасцю і дазваляюць казаць аб важнай ролі Налібоцкай пушчы ў захаванні біялагічнай разнастайнасці флоры і фауны Беларусі.

У лясах і населеных пунктах ТВП расце 37 відаў дрэў, 45 відаў хмызнякоў, 15 - хмызнячкоў і паўхмызнячкоў, 720 відаў травяністых раслін.

### **Асноўныя біятопы:**

Хваёвыя лясы - 42%, яловыя лясы - 8%, шырокалісцевыя лясы - 1%, драбналістыя лясы - 29,5%, адчыненыя лясныя ўчасткі - 5%, рэкі і іх узбярэжжа - 8%, балоты - 5%, сельгасугоддзі - 1%, населеныя пункты - >1%.

### **Птушкі:**

На ТВП «Налібоцкая пушча» дакладна вызначана гнездаванне 152 відаў птушак, для 9 гнездаванневерагодна. Перавага лясных месцапражыванняў, абумовіла дамінаванне ў насельніцтве птушак лясных экасістэм - 49,1 % ад ліку ўсіх відаў птушак ТВП.

Тэрыторыя мае значэнне для захавання месц гнездавання малога арляца *Aquila pomarina*, звычайнага зімародка *Alcedo atthis*, чорнага бусла *Ciconia nigra*. Акрамя таго, тут адзначаны ў невялікай колькасці дубальт *Gallinago media*, вялікі грыцук *Limosa limosa*, вялікі кулён *Numenius arquata*.

### **Іншыя групы жывел:**

Клас сысуны на тэрыторыі Налібоцкай пушчы прадстаўлены досыць разнастайна - 42 віда. Амфібій - 11 відаў, рэптылій - 6 відаў.

### **Стан рэдкіх відаў птушак:**

---

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Качка-шылахвостка <i>Anas acuta</i>	гн?	0-2 п	2004-2011	П		
Савук вялікі <i>Mergus merganser</i>	гн	~ 10 п	2004-2011	Э		
Чапля-бугай <i>Botaurus stellaris</i>	гн	~ 20 с	2004-2011	Э		
Чапля вялікая белая <i>Casmerodius albus</i>	гн?	+	2004-2011	П		
Чорны бусел <i>Ciconia nigra</i>	гн	20-40 п	2004-2011	Э		B2
Каршун чорны <i>Milvus migrans</i>	гн	2 п	2004-2011	П		
Арлан-белахвост <i>Haliaeetus albicilla</i>	гн	3 п	2004-2011	П		
Арол-вужаед <i>Circaetus gallicus</i>	гн	6 п	2008	Д		
Лунь палявы <i>Circus cyaneus</i>	гн	+	2004-2011	П		
Малы арлец <i>Aquila pomarina</i>	гн	40-50 п	2006	Э	↔	B2

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Скапа <i>Pandion haliaetus</i>	мг	+	2004-2011	П		
Сокал-пустальга <i>Falco tinnunculus</i>	гн?	+	2004-2011	П		
Сокал-кабец <i>Falco subbuteo</i>	гн	~ 20 п	2004-2011	Э		
Драч <i>Crex crex</i>	гн	+	2004-2011	П		
Журавель шэры <i>Grus grus</i>	гн	10-15 п	2004-2011	Э		
Зуёк вялікі <i>Charadrius hiaticula</i>	гн?	0-1 п	2010	П		
Баталён <i>Philomachus riphaeus</i>	мг	+	2004-2011	П		
Дубальт <i>Gallinago media</i>	гн	+	2004-2011	П		
Грыцук вялікі <i>Limosa limosa</i>	гн	2-5 п	2004-2011	П		
Кулён вялікі <i>Numenius arquata</i>	гн	2-5 п	2004-2011	П		
Кулік-селянец <i>Tringa nebularia</i>	мг	+	2004-2011	П		

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Пугач <i>Bubo bubo</i>	гн	> 3 п	2004-2011	П		
Сычык вераб'іны <i>Glaucidium passerinum</i>	гн	+	2004-2011	П		
Кугакаўка барадатая <i>Strix nebulosa</i>	гн	+	2004-2011	П		
Звычайны зімародак <i>Alcedo atthis</i>	гн	40 п	2004-2011	Э	↔	В2
Сіваграк сіні <i>Coracias garrulus</i>	зал?	1 ас	2009	П		
Жаўна зялёная <i>Picus viridis</i>	гн	+	2004-2011	П		
Дзяцел беласпінны <i>Dendrocopos leucotos</i>	гн	> 50 п	2004-2011	Э		
Дзяцел жоўтагаловы <i>Picoides tridactylus</i>	гн	+	2004-2011	П		
Свірстун палявы <i>Anthus campestris</i>	гн	+	2004-2011	П		

## Іншыя рэдкія і знаходзячыся пад пагрозай знікнення віды:

В фауне заказника выявлено 43 охраняемых вида животных, внесенных в Красную книгу Беларуси, из них: 10 – насекомые, 2 – рыбы, 1 – земноводные, 1 – пресмыкающиеся, 29 – птицы, 4 – млекопитающие.

Звяры: арэшнікавая соня *Muscardinusavellanarius*, еўрапейскі зубр *Bisonbonasus*, еўрапейская рысь *Lynxlynx*, барсук *Melesmeles*.

Рэптыліі: мядзянка *Coronela austriaca*.

Амфібіі: чаротавая рапуха *Bufo calamita*.

Рыбы: ручаёвая стронга *Salmo trutta trutta morpha fario*, ліпень *Thymallus thymallus*, вусач *Barbus barbus*, рыбец *Vimba vimba*, падуст *Chondrostoma nasus*.

Расліны: баранец звычайны *Huperziaselago*, пухірнік ягадны *Cucubalus baccifer*, гайнік цёмна-чырвоны *Epipactis atrorubens*, гарлянка пірамідальная *Ajugapyramidalis*, зубніца клубняносная *Dentaria bubifera*, вярба чарнічная *Salix myrtilloides*, званочак шыракалісты *Campanula latifolia*, старасцень прырэчны *Senecio fluviatilis*, пярэсна еўрапейская *Trollius europaeus*, лілея кучаравая *Lilium martagon*, цыбуля мядзведжая *Allium ursinum*, луннік ажываючы *Lunaria rediviva*, аўсяніца высокая *Festuca altissima*, асака прысадзістая *Carex supina*, пальчатакарэннік майскі *Dactylorhiza majalis*, тайнік яйцападобны *Listera ovata*, тайнік сэрцападобны *Listera cordata*, шпажнік чарапіцавы *Gladiolus imbricatus*.

## Пагрозы:

- Узворванне некаторых участкаў поймавых зон (асабліва р. Нёман);
- Перавыпас быдла ў паўднёвай і заходняй частках поймавай зоны тэрыторыі;
- Негатыўны ўплыў населеных пунктаў на прымыкаючыя ўчасткі рэк, іх поймаў і лясоў: забруджванне бытавымі адыходамі, вытаптыванне і рудэралізацыя расліннага палага, узрастанне драпежніцкага і канкурэнтнага прэса сінантропных відаў жывёл;
- Адмоўнае ўздзеянне сельскагаспадарчай асушальнай меліярацыі на прылягаючыя да тэрыторыі заказніка ўчасткі ў паўднёвай і паўночна-заходняй частках поймавай зоны;
- Рэкрэацыйная нагрузка ў лясных насаджэннях у наваколлях населеных

пунктаў, а таксама па даступных участках берагоў вадаёмаў, галоўным чынамр. Нёман і воз. Кромань.

## **Рэкамендацыі па захаванню:**

Неабходна стварэнне плана кіравання для гэтай тэрыторыі.

## **Крыніцы інфармацыі:**

Асабістыя паведамленні: Грычык В.В., Дамброўскі В.Ч.

Научное обоснование образования республиканского ландшафтного заказника «Налибокский», Минск, 2000 г.

Красная книга Республики Беларусь (Животные. Млекопитающие). - Минск: Беларуская Энцыклапедыя ім. Петруся Бровкі, 2004.

Ключевые ботанические территории Беларуси / Под ред. О.М. Масловского, Г.А. Пронькиной. - М.-Мн. -: Бестиор, 2005. - 80 с.

**Складальнікі :** Грычык В.В.

---

*\* Выкарыстанне змешчанай тут неапублікаванай інфармацыі для навуковых публікацый без пісьмовай згоды яе аўтараў забаронена. У выпадку выкарыстання часткі кантэнту або старонкі цалкам на іншых інтэрнет-рэсурсах, абавязковая спасылка на аўтараў і сайт [iba.ptushki.org](http://iba.ptushki.org)*